

UPPSALA
UNIVERSITET

Terminskurs 4 (T4)
Straffrätt och processrätt

Juridiska institutionen
Box 512
751 20 Uppsala
www.jur.uu.se

Undervisningsplan för
Terminskurs 4 (T4)
Straffrätt och processrätt, 30 högskolepoäng
Höstterminen 2023

Innehållsöversikt

- 1 Inledning
- 2 Kontaktinformation
- 3 Kursfordran
- 4 Undervisning
- 5 Examination och betygsättning
- 6 Obligatoriska moment och kompletteringar
- 7 Omprövning av betygsbeslut
- 8 Kursråd m.m.
- 9 Stöd vid studieproblem

Bilaga 1: Kursplan för Terminskurs 4

Bilaga 2: Förteckning över litteratur och andra läromedel

Bilaga 3: Att redovisa och opponera

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	5
2 KONTAKTINFORMATION	5
3 KURSFORDRAN	6
3.1 Kurslitteratur och lagtext.....	6
3.2 Inläsning av straffrätt.....	6
3.3 Inläsning av processrätt	7
4 UNDERVISNING	8
4.1 Undervisningsformer	8
4.2 Föreläsningar	9
4.3 Seminarier	9
4.4 Basgruppshandledning med ”dugga” i straffrätt	14
4.5 Rättegångsspel.....	14
5 EXAMINATION OCH BETYGSÄTTNING	15
5.1 Betygsgrundande och poängsatta prestationer	15
5.2 Skriftliga uppgifter	16
5.3 Muntliga uppgifter.....	17
5.4 Tentamen och annan examination	17
5.5 Hjälpmedel vid tentamen.....	19
5.6 Betygskriterier	20
6 OBLIGATORISKA MOMENT OCH KOMPLETTERINGAR	20
7 OMPRÖVNING AV BETYGSBESLUT	23
8 KURSRÅD M.M.	23
9 STÖD VID STUDIEPROBLEM.....	24
 BILAGA 1: KURSPLAN FÖR TERMINSKURS 4	26
BILAGA 2: FÖRTECKNING ÖVER LITTERATUR OCH ANDRA LÄROMEDEL	30
BILAGA 3: ATT REDOVISA OCH OPPONERA.....	31

1 Inledning

Undervisningsplanen är utformad efter gällande beslut av rektor och institution, men kan komma att revideras om andra beslut fattas. Se uu.se för vad som gäller.

Terminskurs 4 (T4) på Juristprogrammet behandlar de centrala juridiska ämnena straffrätt och processrätt. Undervisningen är jämnt fördelad på de två ämnena, som i huvudsak läses seriellt i nämnda ordning. Höstterminen 2023 inleds kursen den 28 augusti. En ämnesgemensam tentamen avslutar kursen.

Denna undervisningsplan för T4 är utfärdad av kursens två kursföreståndare med stöd av den kursplan som trätt i kraft vårterminen 2013 (*Bilaga 1*). Undervisningsplanen kompletterar kursplanen, vilken därför bör läsas först. Av kursplanen framgår bl.a. förväntade studieresultat. Det närmare upplägget av kursen framgår i det följande. Schema och tillkommande upplysningar meddelas på Studium, <https://login.studium.uu.se/>.

2 Kontaktinformation

För många frågor finns svar i Undervisningsplanen, men tveka inte att ställa frågor till din seminarielärare, om något är oklart. Frågor som rör kursen och som inte är riktade till en viss lärare ställs i första hand till kursamanuensen per e-post t4@jur.uu.se. Frågor som amanuensen inte själv besvarar vidarebefordrar hon till rätt person.

Kursföreståndare är universitetslektor Malou Andersson (med särskilt ansvar för straffrätten) och universitetslektor Henrik Bellander (med särskilt ansvar för processrätten). Den förstnämnda nås per e-post malou.andersson@jur.uu.se eller telefon 018-471 20 59 och den sistnämnde per e-post henrik.bellander@jur.uu.se eller telefon 018-471 26 06. Mottagningar efter överenskommelse.

Amanuens är Johanna Hellman och kursadministratör är Maria Wieslander. Amanuensen nås i första hand på t4@jur.uu.se och Maria på maria.wieslander@jur.uu.se.

3 Kursfordran

3.1 Kurslitteratur och lagtext

I *Bilaga 2* förtecknas litteratur och andra läromedel för HT 2023. Den student som väljer att använda äldre upplagor gör detta på egen risk och det rekommenderas inte. Var uppmärksam på att lagändringar kan ha gjort att delar av kurslitteraturen inte längre är aktuell – utgå då från lagtexten och vad som finns i kurskompendierna.

Studenter förväntas ha tillgång till relevant och aktuell lagtext. Även denna kan behöva tillägg under terminen. Den student som använder äldre utgåvor ansvarar själv för att komplettera författningstexterna.

Av avsnitten 3.2 och 3.3 framgår vilka författningar som är de mest centrala i respektive ämne. Även i övrigt är det under terminen gällande författningstext som är kursfordran.

3.2 Inläsning av straffrätt

Det är av vikt att ha klart för sig att den form av juridik man möter i straffrätten påtagligt avviker från den du kanske vant dig vid i civilrätten. I straffrätten är partsförhållandet (staten mot den enskilde) och sanktionerna sådana att vi för den enskildes rättssäkerhet måste arbeta med, till stor del, annorlunda begreppsbildningar än i civilrätten.

Straffrättssystemet är tänkt att utgöra en principiellt sluten enhet, vars slutenhet betingas av att en allmän del (generella regler som endast delvis finns i lag) ständigt är i samspel med straffbestämmelserna (den speciella delen). Detta samspel mellan den allmänna och den speciella delen framstår ofta som främmande, åtminstone i början, och det kan ta en hel del tid och tankar innan du får en förståelse för det dogmatiska tänkande som kännetecknar straffrätten.

Nämnda särdrag hos straffrätten gör bland annat att du inte kan förvänta dig att förstå allt du läser första gången. De olika delarna av systemet återverkar på varandra och det är ibland oundvikligt att man måste förutsätta vissa delar som kända även om förstagångsläsaren i själva verket är obekant med dem. Såväl straffrätten som sådan som undervisningen betonar vikten av metod. De modeller vi utgår från under kursen är dock inte ”fullständiga” utan mer tänkta som ett sätt att underlätta studierna, särskilt i början av terminen. Låt inte ditt tänkande begränsas av modellerna.

Det bör särskilt betonas att lagtexten är mycket central inom straffrätten (på ett helt annat sätt än inom t.ex. delar av civilrätten) och ska studeras noga. En mycket central plats i undervisningen har emellertid också de allmänna lärorna (straffrättens allmänna del), som behandlas i framför allt *Kriminalrättens grunder*. De allmänna lärorna kan sägas vara det nav som straffrätten kretsar kring.

Ett råd är därför att utgå från att kurslitteraturen måste läsas flera gånger. Detta behöver inte uppfattas som en uppmaning att läsa boken flera gånger från början till slut. Däremot kommer du under terminens gång ha anledning att läsa åtskilliga delar flera gånger.

Av det sagda följer att litteraturen och lagtexten i princip bör läsas tillsammans. Konsultera alltid lagtexten.

Relevanta *författningar* och *lagrum* samt *EU-rättsakter* utgör kursfordran i den mån de återoppar i kurslitteraturen. Kursfordran omfattar även författningar, lagrum och EU-rättsakter som nämns i seminariematerial eller materialkompendier.

Beträffande de särskilda brotten kan sägas att olika brottstyper kommer att behandlas under seminarierna. Du kommer också där att möta de brott som omfattas av specialstraffrätten, dvs. brott utanför *brottsbalken (BrB)*, t.ex. narkotikabrott, smuggling och skattebrott.

3.3 Inläsning av processrätt

Processrätten skiljer sig avsevärt från civilrätt och straffrätt i fråga om både terminologi och allmänna principer. Det sammanhänger bl.a. med att processrätten reglerar förfaranden av många olika slag. Även processrätten innehåller olika, sammanhängande processuella system, men dessa system fångas inte, som i straffrätten, i en modell. På grund av den begränsade studietiden koncentreras studierna främst till *rättegångsbalken (RB)*, som har den största praktiska betydelsen.

För att snabbt kunna ta ställning till en processrättslig problemställning – det må vara vid tentamen eller i rättsalen – måste man behärska de grundläggande processuella begreppen och principerna. Man behöver inte nödvändigtvis ha kunskap om varje detalj på det aktuella området. Det viktigaste är att försöka förstå instituten och deras funktion, att orientera sig i systematiken i främst RB samt att

i det syftet lära sig använda läroböckernas innehålls- och sakregister. *Rättegångserien* innehåller många exempel på och redogörelser för de olika processuella institutens tillämpning, vilket underlättar inläringen av regelverkets innebörd och ändamål. När man väl lärt sig hur RB:s regelsystem är avsett att fungera, kan man ofta resonera sig fram till hur det är beskaffat i detalj.

De inledande avsnitten i Ekelöfs *Rättegång I* utgör en kortfattad sammanfattning av grundläggande angreppssätt, begrepp och frågor i processrättsämnet. Dessa avsnitt är av betydelse för förståelsen av *Rättegångserien* i övrigt och av den processuella lagstiftningen i stort. Därför bör de studeras återkommande och ingående. Annan kurslitteratur studeras också i sin helhet. (Detta gäller även om inte allt kan uppmärksammas i undervisningen.)

När det gäller specialprocessen bör man särskilt uppmärksamma hur de olika processarterna skiljer sig från den ordinära processen. *Lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning* har dock så stor betydelse att den ska studeras lika noggrant som RB. Vidare studeras de utsöknings- och konkursrättsliga förfarandena samt skiljemannarätt. Andra förfarandesystem, som förvaltningsprocess (vilket behandlas på T6), berörs främst på ett mer allmänt jämförande plan.

Relevanta *författningar och lagrum samt EU-rättsakter* utgör kursfordran i den mån de åberopas i kurslitteraturen. Kursfordran omfattar även författningar, lagrum och EU-rättsakter som nämns i aktuellt seminariematerial eller materialkompendier. RB och *lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning* utgör dock i sin helhet (alltså samtliga lagrum) kursfordran.

4 Undervisning

4.1 Undervisningsformer

Kursen innehåller ca 125 timmars schemalagd undervisning i form av föreläsningar, seminarier, rättegångsspel och handledning.

Undervisningens kärna är seminarierna, där färdigheterna prövas och utvecklas genom tillämpning på konkreta fall. De genomförs i seminariegrupper med mellan 24 och 30 studenter per grupp. Varje seminariegrupp indelas i fem basgrupper, vilka utgör grunden för förberedelser inför och genomförande av kursens olika undervisningsmoment. Basgruppsindelningen ändras till det första processrättsseminariet och denna basgruppsindelning gäller sedan för resten av

terminen, dvs även för de resterande straffrättsseminarierna (om påföljd) och de fördjupade seminarierna.

4.2 Föreläsningar

Föreläsningarna ger en övergripande grund för förståelse och vidareinläsning av kursmaterial. Kursen innehåller föreläsningar som i princip har följande tre allmänna inriktningar och syften:

- a) Några syftar till introduktion och fördjupning av de ämnesområden som ingår i kursen.
- b) Vissa syftar till att förbereda och underlätta studenternas inläring på områden som uppfattas som särskilt komplicerade.
- c) Till sist förekommer vissa föreläsningar som syftar till att ge internationell överblick eller information om antingen pågående eller planerad lagstiftning inom terminens ämnesområden eller frågor om pågående vetenskaplig forskning.

4.3 Seminarier

Kursen innehåller 17 seminarier i straffrätt (betecknade *SR 1–17*) och 15 seminarier i processrätt (*PR 1–15*). I slutet av kursen finns två fördjupade seminarier (*F I–II*). I enlighet med de pedagogiska grundidéerna för juristutbildningen vid Uppsala universitet är seminarielärarens roll *inte* att överföra sin egen kunskap till studenterna utan att se till att seminarierna utgör så gynnsamma situationer för inläring som möjligt. Seminarierna ska i princip vara studentdrivna. Det är studenterna som, med lärarens hjälp, identifierar de rättsliga frågor som aktualiseras, analyserar de rättsliga utgångspunkterna för lösandet av dessa frågor samt tillämpar relevanta rättsliga regler, principer och läror. Seminarierna bygger på tanken att det är studentens eget aktiva deltagande i diskussionen som gör henne eller honom till en bättre jurist. För att seminarierna ska fungera är det därför avgörande att läraren inte uppfattas som ett ”levande facit” eller som en rättskälla.

Samtliga moment som behandlas i de olika seminarieserierna är i allra högsta grad ämnesrelevanta och i många avseenden nödvändiga för förståelsen.

Eftersom seminariet är en plats för diskussion och en möjlighet att pröva sin argumentation vill vi på alla sätt främja ett aktivt deltagande. Av det skälet är det inte tillåtet att använda datorer eller andra apparater med skärm på seminarierna.

Skärmfriheten omfattar dock inte de basgrupper som redovisar eller opponerar vid Redovisningsseminarierna i processrätt (se vidare nedan).

4.3.1 Straffrättsseminarierna (SR 1–17)

Generellt kan sägas att seminarierna i straffrätt – om inte annat framgår – ofta består av en rad konkreta frågor ("fall"). Varje basgrupp ska kunna presentera ett lösningsförslag (även om det naturligtvis är tillåtet att ha avvikande meningar inom gruppen). Givetvis måste ett sådant lösningsförslag även innehålla en väl underbyggd motivering där skälen till att andra lösningar inte har valts i regel också måste tas med. Svaret ska alltid relateras till lagtextens rekvisit.

Som exempel kan sägas att det aldrig är tillräckligt att säga att "Pelle har gjort sig skyldig till stöld" utan man måste också kunna tala om på vilket sätt (varför) rekvisiten i stöldparagrafen är uppfyllda samt, i många fall, varför det inte är fråga om t.ex. rån eller egenmäktigt förfarande. Det kan framhållas att det sällan finns ett självklart svar, varför det är viktigt att redogöra för hur man kommit fram till en lösning.

(i) *Den första seminarieserien*, seminarierna 1–5, behandlar brottsbegreppet och de delar som detta är uppbyggt av. Den litteratur som framför allt är aktuell här är *Kriminalrättens grunder*. Tyngdpunkten i denna seminarieserie ligger således på den s.k. allmänna delen av straffrätten (generella principer om brott) och inte på brottstyperna (som studeras mer under andra seminarieserien). Att särskilt uppmärksamma i detta sammanhang är att frågorna i materialet inledningsvis kan framstå som betydligt enklare än de i själva verket är. Det är därför nödvändigt att du och din basgrupp noggrant undersöker att inte någon viktig aspekt kommit bort i ert lösningsförslag. Som nämnts är det också självklart att ni, precis som i all annan seminarieundervisning, på seminarierna kan motivera varför ni kommit fram till en viss lösning på problemet. Eftersom arbetet under denna period ligger till grund för den fortsatta undervisningen (inklusive PM-skrivande) är det viktigt att man arbetar hårt denna tid. (De s.k. dugga-frågorna, se 4.4 nedan, finns med under denna seminarieserie.)

(ii) Seminarierna 6–11, *seminarieserie 2*, innehåller seminarieuppgifter där vi fokuserar på olika typer av brott och går djupare in i straffrättens speciella del (de särskilda brotten) och straffrättens allmänna del. Här kommer således de enskilda brotten speciella rekvisit, samt deras tolkning, att uppmärksammas mer i detalj samtidigt som de allmänna lärorna appliceras. Under dessa seminarier kommer kommentarerna till brotten samt specialstraffrätten att studeras mer än i första seminarieserien. Värt att notera är att uppgifterna oftast innehåller fler problem än

vad en snabb genomläsning ger vid handen. (I början av denna seminarieserie hålls de s.k. dugga-förhören basgruppsvis, se 4.4 nedan.)

(iii) Seminarierna 12 och 13, *seminarieserie 3*, innehåller en fördjupning av den allmänna delen. Här behandlas vissa särskilda frågor men också brottstyper som innehåller ett växelspel mellan allmänna och speciella delen.

(iv) Seminarierna 14–17, *seminarieserie 4*, behandlar påföljdssystemet och andra delar av det straffrättsliga sanktionssystemet. Alla i seminariegruppen förbereder noggrant uppgifterna och alla ska, som vanligt, vara beredda att redovisa utförliga lösningar. Det kan framhållas att det sällan (än mindre än under terminens tidigare seminarier) finns ett givet svar på de problem som behandlas i undervisningen. I denna del blir det alltså än tydligare att vägen till målet är viktigare än målet i sig; det centrala är att man kan argumentera om påföljdsbestämningsfrågorna samt förstår systematiken och strukturen i 29–30 kap. BrB, och systemet som sådant. Denna seminarieserie är förlagd efter det att processrättsundervisningen startat och delvis parallellt med den, se schemat.

4.3.2 Processrättsseminarierna (PR 1–15)

Seminarierna i processrätt är av tre olika slag: ordinarie seminarier, redovisningsseminarier (RS) och ett rättegångsseminarium (RgS). De syftar alla till att underlätta studierna och förståelsen av invecklade processuella företeelser, men främst är de avsedda att ge träning i processrättslig rättstillämpning. Det gäller särskilt de ordinarie seminarierna och redovisningsseminarierna, medan rättegångsseminariet – tillsammans med rättegångsspelet (se 4.5 nedan) – främst är avsedda att ge insikter i det samspel mellan teoretisk kunskap och processuell praktik, som är kännetecknande för processrätten.

Seminarieuppgifterna är samlade i ett häfte, som finns tillgängligt inför processrättsundervisningens början. Uppgifterna består oftast av fall som innehåller svårbedömda processrättsliga frågor vilka inte alltid kan besvaras med säkerhet. Vid seminarierna ska man kunna *motivera varför* en viss lösning har valts. (Detsamma gäller för övrigt vid tentamen.) Till samtliga typer av seminarier ska *alla* seminariedeltagare förbereda sig, så att de aktivt kan delta i diskussionerna. I vissa fall är det vid förberedelserna tillräckligt att studera tillämplig lagtext och kurslitteratur (inklusive materialsamling i processrätt). Ibland måste man även gå till andra rättskällor, som t.ex. rättsfall eller någon av kommentarerna till RB. Detta är vanligtvis nödvändigt om man tillhör en sådan basgrupp som har till uppgift att redovisa vid ett redovisningsseminarium.

De seminarier som endast betecknas seminarium är den grundläggande, mer traditionella formen av seminarium. Ett antal sådana seminarier hålls kontinuerligt under processrättsdelen. Alla i seminariegruppen förbereder noggrant uppgifterna och alla ska vara beredda att vid seminariet redovisa utförliga lösningar och föra en diskussion med utgångspunkt i uppgifterna.

Redovisningsseminarier (RS) består av två delar om vardera ca en timme. Den första timmen ägnas åt redovisning och opposition. Varje basgrupp tilldelas ansvar att som redovisningsgrupp inför ett av de fem redovisningsseminarierna aktivt bearbeta en seminarieuppgift och förbereda en kvalificerad, 20 minuter lång, muntlig redovisning av denna. Det gäller att på ett övertygande sätt redogöra för de relevanta frågeställningarna, vilka lösningssalternativ som finns samt vilken egen lösning som valts och varför den har valts (har inte alla i basgruppen samma syn på dessa frågor kan alternativ behöva redovisas). Ett någorlunda jämnt fördelat, aktivt deltagande krävs av alla basgruppsmedlemmar både under redovisning och efterföljande diskussion. Den muntliga redovisningen poängsätts individuellt med maximalt 3 poäng.

Inför respektive redovisning ska varje basgruppsmedlem individuellt skriva en promemoria (PM, se avsnitt 5.2 nedan). Den poängsätts med maximalt 5 poäng. Först när basgruppsindelningen till processrättsdelen läggs ut, vilket sker senast några veckor före det första processrättsseminariet, är det möjligt att säga när en viss person ska lämna in en sådan PM.

Efter redovisningen har en i förväg utsedd basgrupp till uppgift att under högst 20 minuter opponera på redovisningsgruppens redovisning. Oppositionsgruppen leder en diskussion om de materiella frågorna och deras lösningar. Alla medlemmar i oppositionsgruppen ska givetvis delta i oppositionen. Oppositionsgruppen behöver, till skillnad från redovisningsgruppen, inte ha gjort en fullständig inventering av relevanta rättskällor. Av oppositionsgruppen krävs dock att man läst in sig ordentligt på seminarieuppgiften, studerat de rättskällor som finns angivna under den aktuella seminarieuppgiften samt läst tillämplig kurslitteratur (inklusive materialsamling i processrätt) och lagtext. OBS! Det är *inte* tillåtet för oppositionsgruppen att i förväg läsa några promemorior som behandlar den aktuella uppgiften. Oppositionen poängsätts individuellt med maximalt 2 poäng.

Redovisningsgruppen och opponentgruppen ansvarar för att angivna tider hålls. I *Bilaga 3* framgår mer detaljerat vad som förväntas av den som redovisar eller opponerar samt lämnas en del tips och råd om hur man kan gå tillväga.

Basgrupper, vilka inte redovisar eller opponerar, förbereder samtliga seminarieuppgifter som till ett ordinarie seminarium. Efter oppositionen kommer visst utrymme finnas att ställa frågor eller komplettera redovisningen och oppositionen.

Redovisningsseminariets andra timme ägnas åt fortsatt diskussion i helgrupp av redovisningsuppgiften samt ytterligare uppgifter med anknytning till denna. Dessa uppgifter ska diskuteras av alla medlemmar i seminariegruppen. En student som visar sig vara oförberedd får, som alltid, inte tillgodoräkna sig närvaro vid seminariet.

För redovisningsgruppen och oppositionsgruppen följer efter redovisningsseminariet handledning med seminarieläraren. Då återlämnas PM med poäng och kommentarer och studenterna får återkoppling på detta och sina muntliga framföranden vid seminariet. Handledningen börjar regelmässigt basgruppsvis, men avslutas ofta individuellt.

Rättegångsseminarium (RgS) föregås av att samtliga deltagare bevistar en huvudförhandling vid allmän domstol. Ett rättegångsbesök ska avse ett brottmål och ske redan under terminens inledande straffrättsdel, efter den introducerande straffprocessföreläsning som då hålls. Medlemmarna i en basgrupp går tillsammans på en huvudförhandling i brottmål – *observera* att man bör besöka en annan rättegång än övriga basgrupper i samma seminariegrupp. Därefter ska man inom basgruppen diskutera de iakttagelser gjorts vid rättegångsbesöket. Eftersom dessa rättegångsbesök sker parallellt med straffrättsundervisningen genomförs de och diskuteras i de basgrupper som gäller under terminens första straffrättsdel.

Vid rättegångsseminariet, som är det första processrättsseminariet, ska varje student vara beredd att kortfattat beskriva den bevistade rättegången och redogöra för sina eller gruppens reflektioner kring denna. Under seminariet följer därpå en diskussion.

4.3.3 Fördjupade seminarier (F I–II)

I slutet av terminen finns två fördjupade seminarier. En tanke med dessa är att de ska kombinera straffrättsliga och processrättsliga frågeställningar och bygga vidare på de dittills i kursen erhållna kunskaperna och färdigheterna. Den

fördjupning och integration som dessa seminarier ger ska öka förståelsen och kunskaperna om kursens juridiska ämnen. "Bitarna faller på plats" är ett uttryck som många kommer att känna igen efter dessa avslutande seminarier.

4.4 Basgruppshandledning med "dugga" i straffrätt

I straffrätt förekommer vid ett tillfälle per basgrupp ett diagnostiskt prov (dugga) med kunskapsförhör avseende de grundläggande momenten i brottsbegreppet. Inför detta tillfälle måste Asp, Ulväng och Jareborg, Kriminalrättens grunder ha instuderats i sin helhet. I begreppet diagnostiskt ligger att det är studenten själv som kan få bekräftat om denne tillgodogjort sig straffrättens allmänna del (eller inte). Under denna dugga utgår läraren från cirka 30 frågor som alla haft tillgång till i förväg. Frågorna kommer att finnas på Studium vid kursstart. På samma sätt som för seminarieundervisning kan prestationerna endast utmynna i godkänt respektive underkänt resultat. Den som godkänts inom de för uppgiften avsatta två veckorna erhåller 2 poäng. Duggan är obligatorisk och måste göras om för det fall man inte blir godkänd. Vid det första tillfället sker mötet basgruppsvis men med individuella svar. Vid icke godkänt sker mötet individuellt (dvs. enbart med den student som inte godkänts). Efter den schemalagda tvåveckorsperioden krävs dispens från kursföreståndaren för att nytt duggatillfälle ska hållas senare under terminen. Några poäng erhålls inte i sådana fall. Skäl för dispens måste anges i ansökan.

4.5 Rättegångsspel

Mot slutet av terminen hålls rättegångsspel, som utgörs av spelade brottmålsprocesser. Rättegångsspelen genomförs i seminariegruppen. Vid den huvudförhandling som genomförs agerar studenter rättens ordförande, åklagare, försvarare, tilltalad, målsägande, och vittnen (ibland förekommer även målsägandebiträde). Särskilda uppgifter som observatörer finns också. Till grund för förhandlingen ligger ett konstruerat brottmål. De agerande får kopior av relevant material, bl.a. delar av förundersökningsprotokollet, inför huvudförhandlingen. Avsikten är att ett rättegångsspel i största möjliga mån ska gå till som en riktig huvudförhandling. Efter genomfört spel utvärderas och kommenteras detta av observatörerna och processledaren. Närmare information om rättegångsspelens genomförande lämnas under terminen.

5 Examination och betygsättning

5.1 Betygsgrundande och poängsatta prestationer

Till grund för betyget på T4 ligger individuella prestationer såväl under kursens gång som vid tentamen. De prestationer som har en inverkan på betyget poängsätts. Maximal poäng på hela kursen är 60, varav 30 poäng på vardera straffrätt och processrätt.

I respektive ämne avser 10 poäng prestationer under terminen och 20 poäng tentamen. I straffrätt ges maximal terminspoäng enligt följande: en ”dugga”, muntlig redovising på den allmänna delen (2 poäng), en promemoria (8 poäng) som påbörjas under seminarieriet 1 och huvudsakligen författas under seminarieriet 2 och 3 samt lämnas in i efter seminarieriet 3. I processrätt ges maximal terminspoäng enligt följande: en promemoria som författas till ett av redovisningsseminarierna (5 poäng), muntlig redovisning (3 poäng) och opposition (2 poäng).

Följs inte instruktionerna för straffrättspromemorian, avseende bland annat inlämningstid, påverkas bedömningen märkbart av detta (såvida dispens inte erhållits). Straffrättspromemoria som lämnas in efter terminsslut kan högst erhålla 4 poäng. Detta gäller även om studenten väljer att inte lämna in promemoria för aktuell termin (förstagångsregistrerad) och därmed erhåller ett nytt ämne efterföljande termin. En straffrättspromemoria som inte bedömts som godkänd måste kompletteras så att den når godkänd nivå. En straffrättspromemoria som kompletterats på detta sätt kan leda till en ny poängbedömning men promemorian kan efter komplettering erhålla högst 4 poäng.

Den student som inte erhållit full poäng på den processrättspromemoria som författas till ett redovisningsseminarium har möjlighet att komplettera promemorian och därigenom få upp till ytterligare 1 poäng. Förutsättningen är att man fått minst 2 poäng på den först inlämnade promemorian, och att promemorian efter kompletteringen är värd en högre poäng än ursprungspromemorian. Vidare krävs att kompletteringen är inlämnad inom tre veckor från återlämningen av promemorian. Kompletteringen sker genom att en bearbetad version av promemorian eller en helt nyskriven promemoria lämnas till seminarieläraren. I förstnämnda fall ska det framgå vilka förändringar som har gjorts i den bearbetade versionen jämfört med den ursprungliga versionen av promemorian. (Ordbehandlingsprogram brukar ha en sådan funktion.) För komplettering gäller samma regler om omfång (totala antalet tecken osv.), som för den ursprungliga promemorian. Det är inte möjligt att komplettera en komplettering.

Den skriftliga tentamen består av fyra frågor fördelade på två i straffrätt och två i processrätt men ”överlappningar” kan förekomma. Som framgår av kursplanen kan examinationen utformas på annat sätt vid synnerliga skäl.

Av de möjliga 60 kurspoängen krävs, preliminärt, att följande uppnåtts för respektive betyg på T4 (se betygskriterierna i avsnitt 5.6 nedan):

B cirka 30 poäng

Ba cirka 39 poäng

AB cirka 48 poäng

5.2 Skriftliga uppgifter

Full poäng på en promemoria (PM) förutsätter att frågeställningar har identifierats och behandlats. I den mån PM-uppgiften innehåller numrerade frågor ska givetvis alla frågor besvaras, se i övrigt hur din specifika uppgift är formulerad samt de mer allmänna råd och instruktioner som finns till skrivuppgiften.

Vid författande av PM bör alla relevanta källor användas. Det är aldrig tillräckligt att begränsa sig till kurslitteraturen. Notera att relevant material i form av offentligt tryck, artiklar och doktrin många gånger finns tillgängligt via internet. Du kan dock inte utgå från att allt relevant material finns där.

PM i straffrätt bedöms anonymt. Vid *författandet* av promemrior gäller att det *inte* är tillåtet med samarbete. Varje PM ska alltså vara *individuellt skriven och utformad*. Samma lärare bedömer alla PM som skrivits i ett visst ämne, oberoende av seminariegruppstillhörighet. Rättande lärare anslås på Studium i samband med att resultat anslås.

Promemoriorna i processrätt rättas *inte* anonymt. Denna ordning beror på att de anknyter till den muntliga redovisningen. Seminarieledaren bedömer de PM som skrivs av seminariegruppsmedlemmarna.

I fråga om PM till redovisningsseminarier i processrätt (se 4.3.2 ovan) får – och bör – basgruppsmedlemmarna diskutera uppgiftens materiella innehåll sinsemellan, särskilt mot bakgrund av att basgruppen senare ska genomföra en gemensam muntlig redovisning av uppgiften. Det bör framhållas att basgruppens medlemmar kan nå olika slutsatser. Vid *författandet* av promemrior gäller däremot – till skillnad från när man löser uppgiften – att det *inte* är tillåtet med samarbete. Varje PM ska alltså vara *individuellt skriven och utformad*.

Samtliga PM går genom plagiatkontrollverktyget Urkund/Ouriginal. Det kan bedömas vara försök att vilseleda, dvs. fusk, att exempelvis utge annans arbete som sitt eget i samband med PM-skrivande (t.ex. plagiat). Exempel på sådant är såväl att ta med annans text och resonemang i sin PM, utan att ange källan, som att använda någon annans disposition och upplägg. En student som misstänks för försök att vilseleda riskerar att anmälas till Disciplinnämnden vid Uppsala universitet, med samma konsekvenser som det står mer om i avsnitt 5.5 nedan.

5.3 Muntliga uppgifter

Som framgår av 4.4 ovan erhåller den student som godkänts på "duggan" i straffrätt inom de för uppgiften avsatta två veckorna 2 poäng. Som framgår av 4.3.2 ovan poängsätts den muntliga redovisningen vid redovisningsseminarium i processrätt med maximalt 3 poäng och oppositionen därvid med maximalt 2 poäng. Sammanlagt kan alltså maximalt 7 poäng förvärfvas genom muntliga prestationer under kursen.

5.4 Tentamen och annan examination

I såväl *straffrätt* som *processrätt* är deltagande vid seminarierna ett examinerande moment. Även om deltagandet inte poängsätts till grund för betygsbeslutet sker viss bedömning under seminarierna. *Samtliga* seminariedeltagare ska förbereda sig inför varje seminarium. Har någon uppenbarligen inte förberett sig tillräckligt eller uppvisar någon stora kunskapsluckor på det aktuella ämnesområdet, kan insatsen underkännas. Konsekvensen blir att denne inte får tillgodoräkna sig närvaro för det aktuella seminarietillfället.

Tillhör man en basgrupp vars medlemmar på processrättsdelen redovisat eller opponerat och blivit underkänd, så får man göra om detta obligatoriska moment vid något annat tillfälle. Hela gruppens, alternativt en eller flera gruppmedlemmars, prestationer kan komma att underkännas om de inte uppfyller kraven för en godkänd prestation.

De gruppssamtal och eventuella enskilda samtal, som förekommer i anslutning till redovisningsseminarierna i processrätt har en funktion också för betygsättningen. Om insatserna vid ett sådant seminarium eller en PM kan komma att underkännas bör basgruppen/medlemmen få en chans att försvara eller förklara sig.

Angående obligatoriska moment, komplettering etc. se vidare avsnitt 6 nedan.

Kursens upplägg och dess starka inriktning på att träna metodologiska färdigheter påverkar utformningen av tentamen. Tentamen kan innefatta frågor som har behandlats vid undervisningen eller vidareutveckla frågeställningar som man endast flyktigt berört vid t.ex. ett seminarium, men också innehålla frågor rörande sådana teman och annat som *inte* har behandlats i samband med seminarieundervisning etc., så länge dessa omfattas av kursfordran och förväntade studieresultat.

Med tentamensfrågorna i *straffrätt* avses att testa framför allt kunskaper om lagreglernas innehåll och förmåga att tillämpa rättsreglerna, varvid särskild vikt läggs vid samspelet mellan allmän och speciell del. Brottsbegreppet är centralt. Därutöver kan påföljdsfrågor samt kriminal- och andra rättspolitiska aspekter på straffrätten finnas med. Uppgifterna avser vanligen konkret problemlösning, men kan även innehålla andra frågeställningar.

Frågorna i *processrätt* på tentamen kan vara av olika karaktär. Huvudsakligen rör det sig om olika typer av problem- och diskussionsfrågor. Frågor som *endast* har till syfte att kontrollera om tentanden har vissa detaljkunskaper eller förstått vissa begrepp m.m. kommer inte att ställas. Problembaserade frågor av det slag som finns bland seminarieuppgifterna kan förväntas även på tentamen. Uppgiften kommer dock inte alltid att vara att lösa ett visst konkret, fiktivt fall utan kan också bestå i att mer diskussionsinriktat ta ställning till en föreslagen lagtext etc. eller att på annat sätt göra de lege ferenda-bedömningar.

Tentamenssvar i både straffrätt och processrätt ska vara motiverade och logiskt uppbyggda samt utförliga, utan att innehålla irrelevanta redogörelser eller resonemang. Det är viktigt att alltid *hänvisa* till relevanta *lagrum* (däremot behöver inte lämnas sidhänvisningar till var i kurslitteraturen olika frågor behandlas även om det är tillåtet att lämna sådana hänvisningar för t.ex. olika uppfattningar som redovisas). Tentanden ska självständigt formulera en motiverad lösning med relevant rättsutredning. Vikt läggs vid förmågan att ge svaren en språkligt och formellt lyckad utformning. Vid bedömningen och poängsättningen av tentamenssvaren fäster examinator särskilt avseende vid om tentanden

- *hittat* relevanta lagrum och med framgång *läst innantill* i lagtexten och i skrivningsfrågan,
- kombinerat regler och principer som hör ihop, samt
- argumenterat väl, allsidigt och uttömmande för olika tänkbara lösningar för de ställda frågorna, gärna med egna exempel och ett kritiskt men konstruktivt förhållningssätt, och kommit till en egen välmotiverad lösning. (Tankar och resonemang som inte skrivits på pappret kan givetvis inte påverka poängsättningen positivt. Inte heller text som skrivits men som inte är en del av lösningen till de ställda frågorna ger något poängtillskott.)

Exempel på tentamensfrågor från tidigare år finns tillgängliga via Studium. Observera att rättsläget kan ha förändrats.

5.5 Hjälpmedel vid tentamen

Som hjälpmedel vid tentamen tillåts endast:

- Författningstext,
- Aktuell kurslitteratur och material enligt 3.1 ovan, med hänvisningen till *Bilaga 2* i detta häfte,
- Undervisningsmaterial (rättsfall, PowerPoint-bilder etc.) som tillhandahållits *alla* studenter på terminen, samt
- Handskrivna eller datorförda anteckningar som studenten själv gjort. Dessa anteckningar får göras i de ovan nämnda tillåtna hjälpmedlen eller på annat papper.

Som anteckningar räknas *inte* avskrifter av sådana hjälpmedel som inte är tillåtna (t.ex. avskrifter av litteratur, kommentarer, förarbeten etc. som *inte* utgör kurslitteratur). Tentamenskompendier utgör aldrig tillåtna hjälpmedel, och därmed inte heller sammanställningar eller avskrifter av dem, eller egna svarsutkast o.dyl. Med ”anteckning” menas text som *studenten skrivit*. Således är det inte tillåtet att ha kopior eller utskrifter av andras anteckningar eller sammanställningar som andra gjort, oberoende av om de funnits att tillgå på internet eller på annat sätt.

Aktuell kurslitteratur av äldre upplagor är tillåtna som hjälpmedel, men dessa används på egen risk. Beträffande materialkompendier är endast kompendierna för den vid tentamenstillfället aktuella terminen och den närmast föregående terminen godkända som hjälpmedel.

Böcker och eventuellt annat material som tidigare kan ha varit kurslitteratur eller kursfordran men som inte längre utgör kurslitteratur eller kursfordran enligt Bilaga B är inte tillåtna hjälpmedel.

Tentamen sker digitalt via Inspira. Samtliga tentamenssvar går genom plagiatkontrollverket Urkund/Ouriginal. En student som misstänks ha använt sig av otillåtet material eller på annat sätt försökt att vilseleda vid examinationen riskerar att anmälas till Disciplinnämnden vid Uppsala universitet. Om nämnden finner att studenten har försökt vilseleda examinator vid tentamen, kan detta medföra allvarliga konsekvenser (att studenten tilldelas varning, avstängs från fortsatt undervisning och studier på viss tid, vilket bl.a. medför att studenten inte har tillgång till universitetet och inte kan få studiemedel för denna tid).

De är således mycket viktigt att inför tentamenstillfället kontrollera att man inte använder otillåtet material. Redan försök att vilseleda, som att t.ex. ha otillåtet material utan att detta kommit till användning eller som är lätt upptäckbart vid kontroll eller misslyckade försök till samarbete är otillåtet.

5.6 Betygskriterier

Av kursplanen framgår de förväntade studieresultaten. På kursen tillämpas följande betygskriterier.

Betyget underkänd (U) får en studerande som inte uppnår de förväntade studieresultat, mål, som anges i kursplanen. Detta innebär att ett eller flera av de delresultat som där anges är sådant att dess formulering kan negras.

Betyget godkänd (B) får en studerande som på ett acceptabelt sätt uppnår de förväntade studieresultat, mål, som anges i kursplanen. Detta innebär att inget av de delresultat som där anges är sådant att dess formulering kan negras.

Betyget icke utan beröm godkänd (Ba) får en studerande som på ett bra sätt uppnår de förväntade studieresultat, mål, som anges i kursplanen. Detta innebär att de delresultat som där anges i genomsnitt är sådana att deras respektive formulering kan förstärkas med *bra*, *god* eller motsvarande bestämning.

Betyget med beröm godkänd (AB) får en studerande som på ett mycket bra sätt uppnår de förväntade studieresultat, mål, som anges i kursplanen. Detta innebär att en övervägande del av de delresultat som där anges är sådana att deras respektive formulering kan förstärkas med *mycket bra*, *mycket god* eller motsvarande bestämning.

6 Obligatoriska moment och kompletteringar

All undervisning som försiggår inom seminariegrupperna ska följas inom den egna gruppen.

All schemalagd undervisning förutom föreläsningar är obligatorisk. Detta innebär att frånvaro kräver giltig ursäkt (t.ex. plötslig sjukdom, avbrott i allmänna kommunikationer eller annan hindrande omständighet. Hit hör *inte* eventuellt förvärvsarbete och nöjesresor).

För att obligatoriet ska vara uppfyllt och betyg meddelas krävs bland annat

- Aktivt deltagande i basgruppsarbetet,
- Att skriftliga uppgifter är inlämnade i tid och godkända,
- Godkänt genomförande av muntliga uppgifter, samt
- Godkänd närvaro vid seminarier, eller
- Att brister i dessa obligatorier har kompletterats enligt nedan.

Frånvaro från mer än två obligatoriska undervisningstillfällen i straffrätt respektive mer än två undervisningstillfällen i processrätt förutsätter dispensskäl (dvs. giltig ursäkt, se ovan) och innebär att komplettering måste ske.

För de fördjupade seminarierna (F I–II) gäller att frånvaro från ett sådant räknas som frånvaro från både ett straffrättsseminarium *och* ett processrättsseminarium, dvs. som två frånvarotillfällen.

Frånvaro från och med det tredje missade undervisningstillfället i vardera ämnet straff- och processrätt innebär krav på komplettering enligt följande:

Komplettering sker antingen genom att man går på motsvarande seminarium i en annan seminariegrupp (berörda lärare i både den ordinarie seminariegruppen och den seminariegrupp man inte tillhör måste kontaktas i förväg och ge sitt godkännande) eller genom att man skriver en kompletteringsuppgift i form av en promemoria (läraren anger i dessa fall vad promemorian ska handla om). Notera att byte till annan grupp därmed inte utgör närvaro, utan ses som en komplettering av ett ”missat” seminarium (vilket t.ex. begränsar hur många sådana kompletteringar som får göras). Frånvaro från ett redovisningsseminarium (i processrätt) där man själv ska redovisa eller opponera kräver dock alltid komplettering genom deltagande i ett särskilt kompletteringsseminarium för studenter som missat sådan undervisning (ett s.k. uppsamlingsheat). Vid detta seminarium, vilket ges under slutet av kursen, behandlas en ny redovisningsuppgift. Datum och instruktioner för deltagande meddelas under kursens senare del.

Komplettering av frånvaro från *rättegångsspel* kan endast ske genom att man deltar i spelet i en annan grupp (berörda lärare måste kontaktas) eller genom att man skriver en promemoria.

Komplettering av frånvaro genom deltagande med annan grupp eller genom skriftlig kompletteringsuppgift gäller för max tre obligatoriska undervisningstillfällen i straff- respektive processrätt. Tillsammans med de två

frånvarotillfällen som inte kräver komplettering gäller denna dispensmöjlighet således maximalt fem undervisningstillfällen i vardera ämne.

Vid frånvaro vid sex undervisningstillfällen eller fler i vardera ämne krävs särskilt beslut om dispens från kursföreståndarna för att obligatoriet ska kunna uppfyllas genom kompletteringar. Giltiga skäl för alla frånvarotillfällen måste anges i dispensansökan. (Notera att även s.k. byte av seminariegrupp, om berörda lärare tillåter detta, räknas som frånvaro, om än kompletterad.) Sådant dispensbeslut kan förenas med krav på andra eller ytterligare kompletteringar än vad som anges ovan. Vid frånvaro från 25 % eller mer av den obligatoriska undervisningen kan dispens inte medges.

Vid frånvaro enligt ovan ska man ändå delta i basgruppsarbete.

Samtliga moment som behandlas i de olika seminarieserierna är i allra högsta grad ämnesrelevanta och i många avseenden nödvändiga för förståelsen. Studenterna rekommenderas därför att försöka komplettera förekommande frånvaro genom deltagande i seminarieundervisning.

Övriga frågor med anledning av frånvaro från obligatorisk undervisning eller försenade skrivuppgifter m.m. hanteras av respektive seminarielärare efter samråd med kursföreståndare.

Slutligen påminns om att det är studenten som ansvarar för att obligatoriekraven är uppfyllda. Eventuella kompletteringar för frånvaro måste ha lämnats in till seminarieläraren *i god tid (med eventuellt hänsyn till helgdagar)* för att seminarieläraren ska kunna bedöma din komplettering och att du ska kunna registrera dig digitalt för T5, eller annan kurs, via LADOK. Senare inlämnade kompletteringar riskerar att inte bli registrerade i tid för digital registrering till nästa kurs.

Kontakta kursföreståndare för eventuell dispensansökan avseende frånvaro från sex seminarier eller fler. Har komplettering inte skett i tid så att du inte kan registrera dig för T5 via LADOK måste du kontakta studievägledningen för att eventuellt kunna bli registrerad manuellt. Studievägledningen kan hjälpa dig om du har frågor.

7 Omprövning av betygsbeslut

Omprövning av betyg görs enligt 6 kap. 24 § *högskoleförordningen (1993:100, HF)*, Uppsala universitets riktlinjer och Juridiska institutionens riktlinjer. Omprövningen, som görs av examiner, avser endast det slutliga betygsbeslutet, inte enskilda examinationsmoment (rättande lärare är den som i första hand har hand om poängsättningen men kan alltså inte ompröva betygsättningen). Det finns enligt 12 kap. 4 § HF ingen möjlighet att överklaga beslutet.

Enligt 6 kap. 24 § HF ska betyget ändras endast om det är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning. En begäran om omprövning bör göras skriftligen. En begäran kan också göras muntligen, men eftersom begäran bör motiveras noggrant är en skriftlig begäran att föredra. I motiveringen ska studenten ange varför betyget bör omprövas. En allmän begäran om omrättning medför inte omprövning, om det inte av omständigheterna framgår att ett betyg är uppenbart oriktigt.

En begäran om omprövning ska ställas till examiner för tentamen, men sändas till kursadministratören för kursen för diarieföring av omprövningsärendet och vidarebefordran till kursföreståndare/examiner. Bifoga PM i den version du fick tillbaka den eller den med lärares kommentarer om din begäran om omprövning grundas på bedömning av PM. Kursadministratören för T4 är Maria Wieslander och nås enklast på e-postadressen Maria.Wieslander@jur.uu.se. Tentamensfrågor och tentamenssvar som finns på institutionen ska inte bifogas.

Det finns inga tidsfrister för en omprövning men av praktiska skäl bör eventuella fel påtalas så snart som möjligt och helst inom en månad från det att betyg meddelats och tentamensskrivningarna varit tillgängliga.

En student som i övrigt har frågor om, eller synpunkter på, hur en uppgift har bedömts ska beträffande PM i första hand vända sig till rättande lärare och beträffande tentamen till kursföreståndare.

8 Kursråd m.m.

Kursråd, kursvärderingar och studentinflytande är viktigt för den ständiga processen att förbättra utbildningen.

Kursråd hålls två gånger varje termin – ett vid mitten av kursen och ett efter kursens slut. Kursrådet är ett rådgivande organ, men resultatet av sammanträdena kan få stor betydelse för vissa förändringar som kan göras redan under pågående

kurs och för uppläggningsen av kommande kurser. Kursrådet består av kursföreståndare (ordförande), amanuens (sekreterare), en kursrådsrepresentant från varje undervisningsgrupp samt en representant från Studierådet. Kursrådsrepresentanterna väljs direkt av respektive grupp och deras uppgift är att framföra studenternas synpunkter på kursens uppläggning, litteratur och liknande. De utsedda representanterna bör före sammanträdet diskutera med sina kurskamrater vilka frågor som skall tas upp vid kursrådet samt eventuellt kontakta representanter från övriga grupper för att diskutera frågor av gemensamt intresse.

En större skriftlig kursvärdering sker en gång per termin, där varje student ges tillfälle att framföra sina synpunkter på kursens uppläggning och innehåll. Kursledningen är mycket tacksam om alla som har möjlighet besvarar kursvärderingen. Ju fler som fyller i den desto större möjlighet har kursledningen att förändra och förbättra kursen i en riktning som studenterna önskar.

Om du eller några studenter i din grupp har synpunkter eller kritik mot kursen, vissa detaljer i undervisningen eller liknande är du alltid välkommen att framföra dessa synpunkter till grupplärare eller kursföreståndare. För det fall du upplever att du eller någon annan på kursen behandlas på ett kränkande sätt, till exempel i samband med undervisningen, bör du kontakta kursföreståndarna eller någon annan lärare på terminen som du har förtroende för.

9 Stöd vid studieproblem

Enskilda studenters problem med studiesvårigheter försöker Juridiska institutionen hjälpa till att lösa genom studievägledare som även har till uppgift att bedriva en aktivt uppsökande verksamhet. Studievägledningen har drop-in-öppet och även telefontider flera gånger per vecka då studenter snabbt kan få svar på sina frågor. E-post till studievägledarna besvaras oftast samma dag. Studievägledarna har olika specialkompetenser, vilket framgår på institutionens hemsida www.jur.uu.se (till exempel funktionshinder, studiesociala frågor, dispens m.m). Alla studenter har möjlighet att boka ett enskilt samtal med en studievägledare angående studiesituation eller annat med anknytning till studierna. Ett exempel är Våga tala-handledning. Man kan också alltid tala med sin lärare eller kursföreståndare om man har olika problem med sina studier.

Förekommer kränkningar kan du tala med din seminarielärare eller kontakta kursföreståndarna. Studievägledarna kan vara ett alternativ, om du föredrar det. Du kan kontakta vem du vill av dem (så ser de till att du kommer till rätt person).

Din studentkår arbetar också aktivt mot kränkningar och du har även där någon att kontakta.

Bilaga 1: Kursplan för terminskurs 4

30 högskolepoäng

Kurskod: 2JJ304

Utbildningsnivå: Grundnivå

Huvudområde(en) och succesiv fördjupning: G2F

Betygsskala: Underkänd (U), godkänd (B), icke utan beröm godkänd (Ba), med beröm godkänd (AB).

Inrättad: 2011-04-15

Inrättad av: Juridiska fakultetsnämndens utbildningsutskott

Reviderad: 2013-04-09

Reviderad av: Juridiska fakultetsnämndens utbildningsutskott

Gäller från: vecka 04, 2013

Behörighet: För tillträde till kursen krävs att samtliga obligatoriska moment i tidigare terminskurser är fullgjorda och att alla tidigare terminskurser utom en tenderats med godkänt resultat. Om särskilda skäl föreligger kan Juridiska fakultetens dispensnämnd meddela dispens från förkunskapskraven.

Ansvarig institution: Juridiska institutionen

BESLUT OCH RIKTLINJER

Fastställd den 15 april 2011 av Juridiska fakultetsnämndens utbildningsutskott, Uppsala Universitet, med stöd av 6 kap. 14 och 15 §§ högskoleförordningen. Kursplanen reviderad 22 december 2011 och 9 april 2013. Kursplanen träder i kraft från och med vårterminen 2013.

Allmänt

Kursen omfattar 30 högskolepoäng (30 ECTS credits) och ingår som obligatorisk kurs på grundnivå i utbildningen för juristexamen enligt utbildningsplan fastställd den 16 april 2007 av Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet.

MÅL

Straffrätt

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna visa

- kännedom om de centrala principer, som styr straffrättens allmänna läror och straffrätts-tillämpningen,
- förmåga att tillämpa brottsbegreppet och de allmänna läroarna,

- kännedom om brott av central betydelse och sådana som har särskilt intresse,
- förmåga att se samspelet mellan de allmänna lärorna och de särskilda brotten,
- kunskap om det straffrättsliga sanktionssystemet samt
- förmåga att bestämma påföljd i konkreta fall.

Processrätt

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna visa

- kännedom om de processuella grundbegreppen och de allmänna processprinciperna,
- kännedom om olika rättsliga förfarandens funktioner och huvuddrag,
- kunskap om rättegångsbalkens uppbyggnad samt
- förmåga att tillämpa de viktigaste reglerna om förfarandet i allmän domstol.

Övergripande

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna visa

- kunskap om samspelet mellan processuell och materiell reglering, särskilt på straffprocessens område,
- förmåga att i såväl muntlig som skriftlig form inom föreskrivna tidsramar lägga fram material och argumentation angående straff- och processrättsliga problem samt
- förmåga att relatera rättspolitisk diskussion till rådande reglering, internationell utveckling och pågående reformarbete inom respektive ämnesområde.

INNEHÅLL

Kursen omfattar straffrätt och processrätt som i huvudsak läses seriellt.

UNDERVISNING

Undervisningen består av föreläsningar, seminarieövningar, lektionsundervisning, spelade processer, pm-skrivande, handledning och rättegångsbesök. Seminarieundervisningen ges i form av olika sorters seminarier. Undervisningen är baserad på studenternas arbete i basgrupper med tre till fem medlemmar per grupp. Deltagande i seminarieundervisning, basgruppsarbete och spelade processer samt pm-skrivande är obligatoriskt.

Kursföreståndaren kan dispensera från de obligatoriska undervisningskraven om särskilda skäl föreligger. Den närmare uppläggningsplanen av kursen framgår av undervisningsplanen. Kurslitteraturen anges i bilagda förteckning.

EXAMINATION

Kursen omfattar 30 högskolepoäng. Examinationen sker på grundval av två moment om vardera 15 högskolepoäng, dels de under kursen obligatoriska muntliga och skriftliga delmoment som anges i undervisningsplanen, dels ett avslutande skriftligt prov (tentamen).

För godkänt betyg på kursen krävs godkänt resultat såväl i de obligatoriska muntliga och skriftliga momenten (fullgjort obligatorium) som i det skriftliga provet.

Studenternas förväntade studieresultat och kursens betygsgrader framgår av undervisningsplanen eller bilaga till denna.

I undervisningsplanen meddelas också föreskrifter om tillåtna hjälpmedel vid prov och om möjlighet till förnyat prov (omtentamen).

Skriftlig tentamen anordnas vid kursens slut och omtentamen enligt närmare anvisningar i undervisningsplanen. Kursföreståndaren kan, om det av särskilda skäl finns behov, besluta om enskild tentamen, skriftlig eller muntlig. De betyg som ges på kursen är underkänd (U), och de godkända betygsgraderna B, Ba och AB. För betyget godkänt (B) fordras att godkänt resultat uppnåtts beträffande samtliga förväntade studieresultat. För högre betyg (Ba eller AB) fordras att en sammanvägning av de resultat som uppnåtts beträffande de förväntade studieresultaten, enligt examinatorns bedömning motsvarar det högre betyget.

Disciplinära åtgärder vid fusk

Det är inte tillåtet att försöka vilseleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas. Detta innebär t.ex. att det inte får finnas otillåtna hjälpmedel med under salsskrivningar. Vid hemtentamen eller motsvarande ska tentande helt på egen hand besvara tentamensfrågorna. Det är även fusk att vid PM-skrivande utge annans text för att vara ens egen. Se vidare instruktioner om hänvisningar m.m. som lämnas under kursen! Den som på dessa eller annat sätt fuskar anmäls. Universitets disciplinnämnd kan besluta om varning eller avstängning under en period om högst sex månader.

(För tillträde till kursen krävs att samtliga obligatoriska moment i tidigare terminskurser är fullgjorda och att alla tidigare terminskurser utom en tenderats med godkänt resultat.)

Bilaga 2: Förteckning över litteratur och andra läromedel HT23

Straffrätt

Asp, Ulväng, Jareborg, *Kriminalrättens grunder (Svensk straffrätt I)*, 2 uppl., Iustus, 2013

Johansson, Wennberg, Trost, *Brottsbalken: en kommentar Del 1 (1-12 kap): brotten mot person och förmögensbrotten m.m.*, 11 uppl., Norstedts juridik, 2023

Johansson, Trost, Träskman, Wennberg, *Brottsbalken: en kommentar Del 2 (13–24 kap): brotten mot allmänheten och staten m.m.*, 11 uppl., Norstedts juridik, 2023

Svensson, *Specialstraffrätt*, 1 uppl., Iustus, 2021

Jareborg, Zila, *Straffrättens påföljdslära*, 7 uppl., Norstedts juridik, 2022

Processrätt

Ekelöf, Edelstam, Heuman, Pauli, *Rättegång I*, 9 uppl., Wolters Kluwer, 2016

Ekelöf, Pauli, Edelstam, *Rättegång II*, 9 uppl., Norstedts juridik, 2015

Ekelöf, Andersson, Bellander, Bylund, Edelstam, Pauli, *Rättegång III*, 8 uppl., Norstedts juridik, 2018

Ekelöf, Edelstam, Heuman, *Rättegång IV*, 7 uppl., Norstedts juridik, 2009

Ekelöf, Edelstam, Pauli, *Rättegång V*, 8 uppl., Norstedts juridik, 2011

Munck, Welamson, *Processen i hovrätt och högsta domstolen: Rättegång VI*, 6 uppl., Norstedts juridik, 2022

Ekelöf, Bellander, Edelstam, Pauli, *Rättegång I-V: Supplement*, 14 uppl. Norstedts juridik, 2019

Heuman, *Specialprocess: utsökning och konkurs*, 8 uppl., Norstedts juridik, 2020

Kursmaterial straffrätt och processrätt

Materialkompendium i processrätt del I, HT 2023

Materialkompendium i processrätt del II, HT 2023

Materialkompendium i straffrätt, HT 2023

Rättsfallshäfte straffrätt, HT23

Bilaga 3: Att redovisa och opponera

Det som ska beaktas

Vid muntlig redovisning och opposition som sker på redovisningsseminarium (eller kompletteringsseminarium) i processrätt ska följande beaktas:

- Erfarenheter från tidigare muntliga uppgifter på juristprogrammet.
- Det som anges i Undervisningsplan för T4, HT 2023, främst under 4.3.2.
- De särskilda instruktioner som lämnas i anslutning till respektive uppgift.
- Instruktioner och råd som anges nedan.

Om muntliga redovisningar

Det följande bygger vidare på de instruktioner som ni har fått för genomförande av muntliga prestationer under de tre första terminskurserna.

I bedömningen av redovisningen ingår såväl den *retoriska skickligheten* (förmågan att övertyga) som det *materiella innehållet*. Tyngdpunkten vid poängsättningen ligger dock på framförandet. Det återspeglas i handledningen med seminarieläraren som följer efter seminariet.

En bra muntlig redovisning är genomtänkt, väl disponerad och framförd på ett sådant sätt att åhörarna därigenom kan tillgodogöra sig innehållet. Framställningssättet ska vara ledigt, som om du formulerade dig *här och nu*. Talet ska vara fritt och lätt att följa. Högläsning innantill från ett färdigskrivet manuskript gör ofta att åhörarna tappar intresset. Slavisk återgivning av långa, memorerade formuleringar kan få liknande effekt. Är det alls motiverat att ordagrant citera något är det oftast bättre att läsa upp citatet än att försöka lära in det utantill.

De som redovisar ska vara lyhörda för sina åhörarens reaktioner och under oppositions-delen verkligen lyssna på vad opponentererna säger för att få grepp om vilka svar som är nödvändiga och hur de bör ges.

Var under förberedelserna och framförandet uppmärksam på sådant som

- Skillnaden mellan skriftspråk och talspråk (t.ex. fungerar inte inskjutna bisatser – som den här – särskilt väl ens i *juridisk* talad svenska),
- Hur basgruppsmedlemmarna interagerar med varandra (t.ex. talarordning och uppmärksamhet mot varandra),

- Tempo och pausering (våga vara tyst; undvik onödiga, störande biljud), gester (lås inte händerna, utan låt de gester som ofta kommer av sig själva komma till uttryck),
- Ögonkontakt (som är ett effektivt sätt att fånga åhörarnas uppmärksamhet),
- Mimik (t.ex. att understryka det man säger med sina ansiktsuttryck),
- Kroppsställning (stående eller sittande, ledigt eller mer uppsträckt etc.),
- Artikulation (tala tydligt; observera att det är skillnad mellan samtal och tal),
- Ljudstyrka (tala så att Du hörs men inte så att Du stör) och
- Det som brukar betecknas *närvaro* (som är en svårfångad men viktig aspekt, innebärande något mer än att Du är fysiskt på plats i rummet).

Tänk på att olika aspekter av arbetet med redovisningen är beroende av varandra. Exempelvis är det svårt att tala tillräckligt långsamt om man har valt ut alltför många argument. Ställ dig fortlöpande frågan om ett sätt att agera är bättre än ett annat för att få kontakt med åhörarna och uppnå syftet att övertyga med din redovisning. Se till att redovisningens olika delar tillsammans uppnår detta syfte. För en bra redovisning krävs engagemang och grundliga förberedelser, så att ert upplägg blir väl genomtänkt och på olika sätt passande för ämnet, de inblandade (inte minst dig själv) och situationen i övrigt.

Presentationshjälpmedel, såsom tavla, PowerPoint eller annat, får gärna användas, exempelvis för att presentera överskådliga figurer, om det finns behov av det. Tänk i förväg på vilka möjligheter lokalen erbjuder, och vilka den inte erbjuder. Vilket eller vilka hjälpmedel som är bra beror på hur lokalen är utformad, och användningen bör förstås anpassas därefter. För att lyckas bör redovisningsgruppen hålla sitt föredrag för sig själva eller någon/några andra senast kvällen före seminariet. Det är först då det visar sig om upplägget och innehållet är bra och om tiden hålls.

Om opposition

Oppositionen syftar till att ge träning i att tämligen *omgående* diskutera, värdera och ifrågasätta argument som man nyss fått höra för första gången genom andras redovisning av ett rättsligt, här processrättsligt, problem. Det är med andra ord fråga om en sådan situation som en praktiskt verksam jurist ofta befinner sig i, inte endast i domstol.

Det som står om opposition i ”Att skriva juridik” avser främst seminarier med tillgång till uppsatsen i förväg, men i övrigt kan det avsnittet ge goda uppslag för opponent-rollen.

Kritik som framförs ska vara konstruktiv!

Några tips till den opponerande gruppen är följande:

a) Tänk på att fråga om det är något som ni inte förstår. Många processrättsliga institut är komplicerade; förvissa er om att den redovisande gruppen själv verkligen förstått dem.

b) Var inte rädda för att ifrågasätta auktoriteter. Den redovisande gruppen kanske hänvisar till doktrin eller ett HD-avgörande som stöd för sin lösning, men ibland finns det skäl att vara kritisk mot sådana källor. Framför allt räcker det naturligtvis inte att utan närmare motivering hänvisa till t.ex. ett rättsfall och därmed anse att uppgiften är tillfredställande löst.

c) Var uppmärksam på att exempel kan varieras. Använd er fantasi och variera de förutsättningar som givits i frågan och se om den redovisande gruppens lösning fortfarande passar.

d) Följ upp era frågor. Den redovisande gruppen kanske lämnar ett vagt svar eller ett svar som ni inte riktigt förstår. Nöj er inte med ett sådant svar och var uppmärksamma på att ett svar kan ge anledning att ställa intressanta följdfrågor.

e) Vare sig ni fått ordentliga svar på era frågor eller inte, gäller det sedan att kritisera den redovisande gruppens ståndpunkter och argumentera för andra lösningar. Om lösningen de lege lata tycks självklar, finns det anledning att se på problemen ur ett de lege ferenda-perspektiv.

f) Oppositionen är tidsbegränsad. Använd därför tiden väl. Om redovisningen innehåller många punkter ni vill diskutera, se då till att rangordna dessa istället för att till varje pris försöka hinna med alla.

g) Oppositionen innebär naturligtvis inte att allt ska kritiseras. Observera att oppositionen endast ska avse sakinnehållet i redovisningen och inte dess formella sida. Det kan vara motiverat att avsluta oppositionen när ni inte har något mer relevant att fråga om eller diskutera, även om tiden för oppositionen inte gått ut. Anser ni att den redovisande gruppen lämnat en god redovisning kan ni – efter att ha avslutat er opposition – också framföra detta.

h) Förbered oppositionen genom att i första hand lösa uppgifterna noggrant. Studera alltså mycket omsorgsfullt texten i seminarieuppgiften och i det (de)

rättsfall m.m., som det eventuellt hänvisas till i uppgiften eller som finns i materialsamlingen i processrätt. Det är nämligen utomordentligt viktigt, att ni får grepp om de förutsättningar för problemen som gäller. Då ni insett var problemen och de tveksamma punkterna ligger, kan ni göra eventuella kompletterande efterforskningar och förmår sedan bättre tillgodogöra er redovisningen, så att ni snabbt kan ställa relevanta frågor. Naturligtvis ska opponenter ha studerat tillämplig kurslitteratur och lagtext.

i) Det kan naturligtvis inträffa att oppositionsgruppen inte anser sig få sådana svar från redovisningsgruppen, att problemen i uppgiften får den belysning de förtjänar. I en sådan situation är det tillåtet för oppositionsgruppen att själv lägga ut texten för att t.ex. påvisa alternativa lösningar på problemen eller korrigera en missvisande redovisning.